

POLSKIE TOWARZYSTWO RZECZOZNAWCÓW MAJĄTKOWYCH

ul. Kopernika 30 lok. 332, 00-336 Warszawa
tel./fax +48 (22) 828 40 11
www.ptm.pl, zarzad@ptm.pl

Biegły sądowy może być rzeczoznawcą majątkowym – rzeczoznawca majątkowy musi być biegłym sądowym.

materiał dedykowany celom 1 Kongresu Nauk Sądowych.

Warszawa, 29 października 2010 roku

Szanowni Państwo,
Koleżanki i Koledzy biegli sądowi,

Polskie Towarzystwo Rzeczoznawców Majątkowych skupia czynnych zawodowo praktyków szacowania wartości nieruchomości i praw z nimi związanych. Jednoczy nas przekonanie o konieczności ustawicznego dążenia do doskonalenia narzędzi i metodyki wycen.

Opierając się na konkretnych przykładach spotkanych na rynku poszukiwania wartości nieruchomości, wprowadzamy znane na świecie metody i nowoczesne techniki, odpowiednio modyfikując je do warunków naszego systemu prawnego.

W oparciu o nasze opinie zawierane są umowy gospodarcze. Podmioty państwowe, samorządowe i prywatne dysponują i wprowadzają do obrotu, w oparciu o wyceny rzeczoznawców majątkowych, majątek o wielomiliardowej wartości.

Sądy Cywilne, Sądy Karne, Prokuratury korzystają z opinii biegłych powoływanych spośród rzeczoznawców majątkowych. Jednocześnie biegli rzeczoznawcy majątkowi pełnią fundamentalną funkcję zapewniania bezpieczeństwa obrotu gospodarczego w warunkach gospodarki rynkowej.

Spoglądać w przeszłość i wskazywać palcem niedociągnięcia oraz okazywać dezaprobatę i lekceważący stosunek do zastanej rzeczywistości potrafi Każdy. Członkowie PTRM starają się wznieść ponad to. Wiele naszych wspólnych problemów wynika z zaniechań przeszłości. Zdając sobie z tego sprawę pragniemy zaproponować nowe lepsze rozwiązania, bardziej przystające do współczesnej, liberalno – demokratycznej rzeczywistości.

Błędy przeszłości i rysy na codzienności wyraźnie widzimy oraz starannie analizujemy aby uczyć się z historii i na zbadanych fundamentach móc zaprojektować nowe lepsze konstrukcje wzniesione w przyjaznej przestrzeni.

Większość regulacji pracy i wynagradzania biegłych sądowych powstało w jakże odmiennej epoce społecznej, politycznej i gospodarczej. Cieszymy się wolnością i swobodą gospodarczą. Wolny rynek prawidłowo kształtowany jest dzięki wielu koncyliacyjnym umowom społecznym.

Także i nasze Towarzystwo dostrzega ciężar zapisów, ustawowych i rozporządzeń oraz orzeczeń jurydykatyry z minionej epoki, konstytuujących przestrzeń statusu biegłego.

Przypomnijmy dla porządku, że podstawowe akty prawne to:

Dekret o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym z dnia 26 października 1950 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 445).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym z dnia 18 grudnia 1975 r. (Dz.U. Nr 46, poz. 254)

W marcu 2009 roku Polskie Towarzystwo Rzecznawców Majątkowych zwróciło się z pismem do Ministra Sprawiedliwości Pana Andrzeja Czumy „w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych”. Złożyliśmy szereg uwag legislacyjnych i propozycji doprecyzowania intencji ustawodawcy poprzez zmiany redakcji wspomnianego rozporządzenia.^[1.]

Chcemy zwrócić uwagę, że zawód rzeczoznawcy majątkowego podlega pełnej regulacji prawnej; sięgającej do źródeł zasad wyceny i sporządzania operatu szacunkowego. Stanowimy wolny zawód z wyłączeniem ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym i bez obowiązku przynależności do samorządu zawodowego. Wolny, odpowiedzialny i samorządny.

Doniosłość wolności do której przywykliśmy podkreślamy w kontekście swobody działalności gospodarczej ograniczonej dla naszej grupy zawodowej zgodnie z Ustawą o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz.U. Nr 115, poz. 741) tekst jednolity z dnia 19 maja 2010 r. (Dz.U. Nr 102, poz. 651)

art. 174 ust 5 „rzeczoznawca majątkowy nie może odmówić pełnienia funkcji biegłego sądowego”.

Polskie Towarzystwo Rzecznawców Majątkowych z radością przyjęło inicjatywę zwołania 1 Kongresu Nauk Sądowych. Mamy nadzieję na uzyskanie możliwości wyjaśnienia specyfiki misji biegłych Sądowych, będących jednocześnie rzeczoznawcami majątkowymi; podjęliśmy uchwałę o przyjęciu obowiązków instytucji uczestniczącej. Wyrażamy gotowość wzięcia czynnego udziału w obradach i przyczynienia się do wypracowania konstruktywnych i pragmatycznych rozwiązań.

Polskie Towarzystwo Rzecznawców Majątkowych opowiada się za rejestracją Federacji Stowarzyszeń skupiających biegłych Sądowych różnych specjalności. Zdaniem PTRM statut powinien gwarantować zarówno głos organizacjom zrzeszającym dużą ilość członków jak i organizacjom mniej licznym lecz odgrywającym istotną rolę w kształtowaniu treści komunikatów przedkładanych w rozmowach z odbiorcami opinii sądowych.

Wskazujemy na zasadność wsparcia się w negocjacjach i pracach redakcyjnych związanych z pisaniem treści statutu podlegającego rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym na Ustawie o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa z dnia 7 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 169, poz. 1414).

Proponujemy aby planowany Związek Stowarzyszeń biegłych sądowych uchwalił stosowne zapisy we własnym statucie, korespondujące z opcją zgłoszenia się w przyszłości do rejestru podmiotów zawodowo, lecz nie zarobkowo, wykonujących działalność lobbingsową.

Postulujemy wprowadzenie specjalizacji sędziów w zakresie orzekania w sprawach dotyczących wartości praw związanych z nieruchomościami. Proponujemy oparcie się na wzorach sądów ziemskich funkcjonujących w krajach anglosaskich. Obecnie ustawodawca wprowadza do obrotu specustawy regulujące obok dotychczasowych przepisów także sprawy własności. Członkowie PTRM odnoszą wrażenie, że podstawowym powodem szerokiego korzystania z przepisów specjalnych bądź przejściowych jest problem skomplikowania i długotrwałości postępowań w aktualnym stanie prawnym.

Środowisko rzeczoznawców majątkowych gotowe jest współpracować przy procesach legislacyjnych; wskazując konsekwencje braku dogłębnej aktualizacji Kodeksu Cywilnego, Ustawy o Gospodarce Nieruchomościami i regulacji szczególnych traktujących o prawie własności.

Proponujemy aby z patronatem Ministra Sprawiedliwości zapoczątkować zbliżanie się środowisk sędziowskich i prokuratorskich z biegłymi wszystkich specjalności a w szczególności z biegłymi składającymi opinie w sprawach, których przedmiotem są nieruchomości bądź przedsiębiorstwa. Postulujemy rozważenie możliwości organizacji wspólnych konferencji, szkoleń oraz publikacji biuletynowych pod patronatem przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości.

Język używany w postępowaniach musi być zrozumiały dla każdej ze stron a przywoływanie didaskaliów i definicji desygnatów odrębnie w każdym opracowaniu jest przeciwniezasadne zasadom ekonomiki procesowej.

Z perspektywy środowiska biegłych wskazane byłoby aby środowisko prawnicze w formie wykładni kolportowanej w biuletynach dla uczestników postępowań, rozstrzygnęło kwestie sygnałnie poruszone dla interpretacji poniższych przepisów, i tak:

Artykuł 3 kpc [zasada prawdy]

Czy biegły jest adresatem tej normy? Czy celem opinii jest wykrycie prawdy obiektywnej (materialnej) wykraczającej poza aktywność stron i ich pełnomocników. Jak sparametryzować zasadę kontradiktoryjności i dyspozytywności procesu wobec biegłego sądowego?

Artykuł 6 kc [ciężar dowodu]

Czy biegły wywodzi skutki prawne z sentencji swojej opinii? Jak dalece odpowiedź na tezę sądową zdolna jest kreować horyzont dowodów przyjętych w postępowaniu.

Artykuł 213 kpc [fakty znane]

Czy informacje wprost dostępne w sieci internetowej, na witrynach takich jak „wikipedia” są faktami notoryjnymi?

Artykuł 227 kpc [przedmiot]

„przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie” Jaka dyspozycja wynika z treści powyższej normy dla biegłego?

Artykuł 232 kpc [ciężar dowodu]

Czy, a jeżeli tak, to w jakich granicach biegły samodzielnie winien wyłuskiwać dowody częściowe, wyręczając strony w obowiązku stwierdzania faktów, z których wywodzą skutki prawne?

Artykuł 233 kpc [swobodna ocena]

Sąd jest najwyższym biegłym i powinien dokonywać wszechstronnej oceny opinii biegłego.

Artykuł 236 kpc [postanowienie dowodowe]

Wyczerpujące postanowienie dowodowe rozumiane jako prawidłowo sformułowana teza sądowego pytania do biegłego ma zasadnicze znaczenie dla przebiegu i efektywności prowadzonego postępowania. Być może wskazanym było by aby na takim etapie Sąd weryfikował czytelność i zrozumienie pytania przez

biegłego oraz konsultował z nim równocześnie wysokość zaliczki wnoszonej na poczet wynagrodzenia za sporządzaną opinię.

Artykuł 243 kpc [uprawdopodobnienie]

Nie wszystkie dowody można przeprowadzić „bez reszty”. Aktualny stan wiedzy bądź to uniemożliwia udzielenie stanowczej i jednoznacznej odpowiedzi bądź nawet wskazuje, że wyrokować należy jedynie w granicach rachunku prawdopodobieństwa. Czy dopuszczalnym i właściwym jest aby normę powyższą w skrajnych przypadkach dopuszczać do klasyfikacji opinii biegłych sądowych?

Artykuł 245 kpc [prywatne]

Jaki jest statut sądów [zadań] i stwierdzeń biegłego sądowego powołanego w postępowaniu w zakresie stwierdzonych faktów wykraczających poza zadane odpowiedzi w tezie Sądu. Zgodnie z orzecnictwem ta część opinii nie ma już przymiotu opinii biegłego aczkolwiek nie jest już wyłącznie opinią prywatną. Kolokwialnie, czy biegły zmuszony jest korzystać z wykładni językowej czy celowościowej tezy sądowej? Szerzej wątpliwości stawiając, czy biegły pomaga wyciągnąć wnioski z akt sprawy w oparciu o swoją wiedzę specjalną czy też w oparciu o ponadprzeciętne przygotowanie usiłuje dociec prawdy materialnej i wskazać ją składowi orzekającemu.

Artykuł 278 kpc [powołanie]

W komentarzach do kpc ugruntował się pogląd, że w oparciu o wiadomości specjalne zadaniem biegłego jest ułatwienie Sądowi oceny zebranego materiału. Przekroczenie kompetencji przez biegłego poprzez twórcze rozwinięcie tezy nie mogą skutkować przyjęciem owych stwierdzeń za dowody. Jak wiemy Sąd nie jest związany opinią biegłego jednakże w orzeczeniu nie powinien z nią polemizować lecz poddać ją wnikliwej ocenie. Praktyka wskazuje, że kolejne opinie w sprawie nie zawsze szerzej i lepiej naświetlają problem. W triadzie trzech kolejnych sprzecznych opinii ta ostatnia nie zawsze staje się podstawą orzekania. Czy dla dobra wymiaru sprawiedliwości można rozważyć umocowanie Sądu do kompilacji treści opinii ostatecznej z wypowiedzi cząstkowych innych biegłych. Docelowo proszę o zainteresowanie się pomysłem aby biegli w sprawie obligatoryjnie zaznajamiani byli o wyrokach sądów w sprawach, w których sporządzali opinię. Prawdopodobnie powiązanie treści opinii prymarnej z orzeczeniem sądowym umożliwi gromadzenie wiedzy i doświadczeń pomocnych w wypełnianiu obowiązków biegłego w przyszłości.

Artykuł 285 kpc [opinia]

Opinia biegłego powinna zawierać uzasadnienie sformułowane w sposób przystępny i zrozumiały także dla osób nie posiadających wiadomości specjalnych. Jak rozwiązać węzeł gordyjski konieczności precyzyjnej treści tezy sądowej, skomplikowanej materii przedmiotu opinii i przystępności języka komunikatu dla desygnatów istniejących jedynie w obrębie wiedzy specjalistycznej. Jak zatem w prostym języku pytania zawrzeć przyzwolenie do użycia wiadomości specjalnych zakotwiczonych w wysublimowanych sferach a wyartykułowanych ponownie w języku potocznym.

Artykuł 286 kpc [opinia dodatkowa]

Upraszczając wydaje się, że dobrym obyczajem winno być obligowanie stron do pisemnego zadawania pytań biegłemu przed terminem słuchania. Forma pisemna opinii biegłego, wątpliwości i pytań stron oraz opinii dodatkowej znacznie może poprawić zrozumienie merytorycznych treści dowodu z opinii a z pewnością ograniczy przewlekanie postępowań z przywołaniem się na prawo do uzupełnienia opinii.

Artykuł 288 kpc [wynagrodzenie]

Oczywiście aby nie doprowadzić do paraliżu polskiego systemu sądowego należy przemyśleć i zbudować odmienne zasady zapłaty za czynności biegłych sądowych. Odsyłanie biegłych, osób fizycznych, do Ministra Sprawiedliwości aby złagodził decyzję Ministra Finansów z pewnością jak w przypadku podatku VAT dalej nie może mieć miejsca. Wynagrodzenie za pracę jest ważne. Sądy bez poszczególnych biegłych nadal będą mięły żarna sprawiedliwości. Poszczególni biegli swoje wiadomości specjalne będą mogli oferować na szerokim rynku usług intelektualnych. Jednakże płacenie biegłym w oparciu o dekret uchwalony w czasach Gomułki wydaje się anachronizmem. Kredytowanie wymiaru sprawiedliwości

poprzez nieprzyznawanie biegłym zaliczki na koszty sporządzenia opinii, w tym także dojazdu na wizje lokalne oraz opłaty parkingowe za czas słuchania generują odpływ doświadczonych biegłych z list.

Biegli rzeczoznawcy majątkowi często podnoszą, że wraz z wezwaniem na rozprawę w celu słuchania uzupełniającego pomocnym byłoby otrzymywanie pisemnie złożonych przez pełnomocników stron podstawowych pytań. Zwyczaj taki skracał by czas postępowania i znacznie ukrócił polemiki z biegłymi prowadzone w celu przewlekania sprawy.

Większość biegłych z zadowoleniem przyjmie zmianę procedury polegającą na wprowadzeniu zasady przesyłania informacji o orzeczeniu końcowym w odniesieniu do opinii przez nich w sprawach składanych. Powiązanie oceny opinii wraz z zakresem przyjęcia jej przez sąd jako dowodu, szczególnie przy sprawach nietypowych, pozwoli budować warsztat poprawiający jakość pracy wymiaru sprawiedliwości.

Towarzystwo nasze opowiada się za wprowadzeniem stosownego dokumentu „powołania”, który opisywałby umocowanie do szerszego niż osoba postronna dostępu do źródeł wykraczających poza dowody z akt.

Podkreślić jednocześnie należy ryzyko ujawnienia się ujemnych konsekwencji pełnej dostępności danych osobowych biegłych w aktach postępowań, w których sporządzić mają oni opinię. Często z uwagi na zakres opinii, jej rozbudowanie w załączniki, czy prozaicznie wiek i stan zdrowia biegłego zasadnym wydaje się każdorazowo rozważenie wyrażenia zgody na słuchanie biegłego w pozycji siedzącej ze swobodnym dostępem do materiału źródłowego.

Proszę zwrócić uwagę, że kształtuje się zawód biegłego sądowego rozumiany jako osoba, która jako podstawowe źródło utrzymania ma sporządzanie opinii na potrzeby sądów i prokuratur.

Polskie Towarzystwo Rzeczoznawców Majątkowych zwróciło się do rzeczoznawców majątkowych z prośbą o przekazywanie uwag i wniosków przez witrynę WWW.ptrm.pl.

Z poczucia obowiązku i troski na naszą wspólną przyszłość gotowi jesteśmy dołożyć wszelkich starań aby poziom biegłych Sądowych był jeszcze wyższy.

Towarzystwo PTRM czynnie, na zasadzie wolontariatu, gotowe jest współpracować z wszystkimi organizacjami zrzeszającymi biegłych innych specjalności oraz oczywiście z Panem Ministrem Sprawiedliwości i Prezesami Sądów Okręgowych oraz Prokuratorami.

Ekspert jest Osobą, która bezstronnie dzieli się współcześnie uznaną wiedzą i niechaj tak pozostanie.

Polskie Towarzystwo Rzeczoznawców Majątkowych

Witold Sołski

przypisy:

¹ pismo Polskiego Towarzystwa Rzeczoznawców Majątkowych z 27 marca 2009 roku.

Szanowny Pan

Andrzej Czuma

Minister Sprawiedliwości

Al. Ujazdowskie 11

00 - 950 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Korzystając z uprzejmości Stowarzyszenia Rzeczoznawców Ekonomicznych w Częstochowie, zapoznaliśmy się z projektem nowelizacji Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, w jego brzmieniu z dnia 14 listopada 2008r.

Polskie Towarzystwo Rzeczoznawców Majątkowych nie było stroną konsultacji społecznych w tej sprawie, stąd dopiero teraz możemy przedstawić swoje stanowisko dotyczące projektu zmiany Rozporządzenia.

Analizując tekst nowelizacji Rozporządzenia w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym należy podnieść, że zdaniem Polskiego Towarzystwa Rzeczoznawców Majątkowych nowy przepis nie rozwiązuje w sposób kompleksowy zagadnienia opodatkowania przychodów osiągniętych przez biegłych sądowych od wynagrodzeń wypłacanych przez sądy i inne uprawnione organy.

Zwiększenie wynagrodzeń biegłych o podatek VAT według zaproponowanej stawki 22% nie stanowi wzrostu stawek wynagrodzeń biegłych, a jedynie jest powrotem do rozwiązań zaproponowanych w przepisach z 1975r. Bez wątplenia przy tym stanowi zwiększenie kosztów ponoszonych przez uczestników postępowań sądowych.

Zaproponowane w treści nowelizowanego przepisu rozwiązanie różnicujące przychody biegłych prowadzących działalność gospodarczą oraz biegłych takiej działalności nie prowadzących, jest następstwem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i w ocenie PTRM postrzegane jest pozytywnie. Niestety jednak, w konsekwencji prowadzi to do pewnego rozwarstwienia praw i zróżnicowania ponoszonych przez uczestników postępowań kosztów, w zależności od tego kto (a nie jak) sporządza opinię. Dlatego też naszym zdaniem, poza przedstawioną nowelizacją Rozporządzenia, istnieje potrzeba dokonania dalszych zmian w przepisach prawa.

W pierwszej kolejności, według naszej oceny, zmiany powinny być również dokonane w Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług, z dnia 28 listopada 2008 r. (Dz.U. Nr 212, poz. 1336). Zdaniem PTRM powinna nastąpić korekta w treści § 3 ust. 2 według poniższej propozycji:

§ 3. 2. W przypadku świadczenia usług na rzecz sądów powszechnych, administracyjnych, wojskowych lub prokuratury przez osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, którym sądy te lub prokurator, na podstawie właściwych przepisów, zleciły wykonanie określonych czynności związanych z postępowaniem sądowym lub przygotowawczym, obowiązek podatkowy powstaje nie później niż z chwilą otrzymania całości lub części zapłaty.

Uzasadnienie: faktura VAT wystawiana jest w chwili powstania obowiązku podatkowego (a więc w tym przypadku w chwili otrzymania zapłaty), ale mogłaby być wystawiona też wcześniej – w chwili otrzymania przez biegłego postanowienia sądu (lub innego zlecającego organu) o przyznaniu wynagrodzenia. Zdarza się przecież – i to nie tak całkiem rzadko, że przyznane wynagrodzenie płatne jest w częściach, z zaliczek opłacanych przez strony postępowania lub z kwot skarbu państwa – a więc z różnych tytułów. Dokumentowanie odrębnymi fakturami każdej takiej zaliczkowej wpłaty - do jednej przecież usługi - jest dodatkowym ciężarem. Biegły powinien mieć możliwość wystawienia jednej faktury za wykonanie jednej usługi. Nie z jego winy przecież płatności są rozkładane na raty, generując przez to dodatkowe obowiązki i wymuszając wykonywanie dodatkowych czynności, związanych z wystawianiem kolejnego dokumentu i dostarczeniem go do siedziby zlecającego.

Kolejną istotną sprawą jest nieuregulowany przepisami, termin płatności wynagrodzenia. W opinii Polskiego Towarzystwa Rzeczoznawców Majątkowych niezbędne jest wprowadzenie w nowelizowanym Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, kolejnego po zaproponowanym w nowelizacji, przepisu w § 2 ust. 3b:

„3b. Termin zapłaty wynagrodzenia biegłych za sporządzane opinie wynosi 14 dni od daty złożenia opinii wraz z rachunkiem”.

Uzasadnienie: biegły nie zawiera ze zlecającym sądem umowy cywilnoprawnej na wykonanie usługi, nie może więc negocjować ani w jakikolwiek inny sposób ustalić terminu oraz sposobu zapłaty wynagrodzenia. W praktyce sytuacja taka sprowadza się do skrajnie niesymetrycznego stosunku łączącego strony umowy o charakterze publicznoprawnym, poprzez jednostronne zobowiązanie biegłego do wykonania usługi (sporządzenia opinii), bez możliwości równoczesnego zobowiązania odbiorcy tej usługi do zapłaty wynagrodzenia w jakimś rozsądnym terminie. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń należy stwierdzić, że nie zostały wypracowane jakiegokolwiek zasady dobrej praktyki w tym zakresie, satysfakcjonujące słabszą stronę stosunku publicznoprawnego, jaką jest biegły sądowy. Staje się on po prostu bezsilnym petentem, oczekującym zapłaty. Wcale nie tak rzadkimi są sytuacje, w których biegły otrzymuje wynagrodzenie po upływie 180 dni i więcej, od daty złożenia rachunku. Tak odległe terminy płatności wynikają z przyczyn w ogóle nie leżących po stronie wykonawcy usługi, składającego zlecającemu fakturę i oczekującego zapłaty. Należy również podnieść i tę kwestię, że przy tak odległych terminach płatności, w skrajnym przypadku, biegły może zostać pozbawiony jakiegokolwiek wynagrodzenia. W myśl uregulowania zawartego w art. 92 ust 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.nr 167 poz. 1398 z 2005r.), roszczenie o zwrot należności przedawnia się z upływem lat trzech, licząc od dnia powstania tego roszczenia. Równocześnie jednak, dla biegłego wyznaczany jest krótki okres na złożenie wniosku o zapłatę - w terminie 3 dni od daty wykonania czynności (art. 92 ust. 2), przy braku wskazania terminu, w którym biegły może oczekiwać tej zapłaty. Krótkie terminy zawarte są również w wielu innych przepisach, np. w kodeksie postępowania cywilnego – np. wg art. 130 § 1 sąd (przewodniczący) wzywa stronę do uiszczenia należnej opłaty w terminie tygodniowym. Jednostronne żądania przez sąd zapłaty na jego rzecz określonych opłat w krótkim terminie, niezależnie od powodów które są jak najbardziej słuszne, w przypadku świadczenia w drugą stronę, są inne i nieokreślone.

Biegły sądowy przystępując do sporządzania opinii, nie zna warunków finansowych jej wykonania. Rachunek złożony wraz z opinią jest przedmiotem oceny przez zlecającego, informacja o wynikach takiej oceny (postanowienie) jest przekazywana po upływie bliżej nie ustalonego okresu czasu. Czasem trwa to bardzo długo i jest głównym powodem znacznych opóźnień w terminach płatności wynagrodzeń.

Racjonalnym i oczekiwanym jest wprowadzenie takiego rozwiązania, w którym zlecające wykonanie opinii sądy i inne organy, zostaną zdyscyplinowane poprzez wskazanie ściśle określonego i w konsekwencji egzekwowanego terminu płatności wynagrodzenia. Zaproponowany termin płatności wynoszący 14 dni, jest wystarczającym okresem na sprawdzenie rachunku (kalkulacji), niezbędny obieg dokumentów według wewnętrznych procedur zlecającego (których biegły nie musi znać i które do niczego nie są mu potrzebne) oraz przekazanie dyspozycji do banku celem dokonania przelewu środków na rachunek wykonawcy. Dla przykładu należy zauważyć, że w obrocie gospodarczym przy podobnym wykonaniu usług, płatności dokonywane są gotówką w dniu złożenia ekspertyzy lub przelewem bankowym, w przeciągu kilku dni od daty jej złożenia.

Warto przy tym jedynie przypomnieć, że na podstawie przepisów kodeksu cywilnego (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z 1964r.), dla umowy o dzieło wynagrodzenie płatne jest w chwili oddania dzieła (art. 642 §1).

Następnym zagadnieniem jest wysokość stawki procentowej podatku VAT. Zdaniem Polskiego Towarzystwa Rzecznawców Majątkowych, w tym zakresie należy dokonać zmiany w Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług, z dnia 28 listopada 2008 r. (Dz.U. Nr 212, poz. 1336), poprzez dodanie w § 9 ust. 1 kolejnego punktu o numerze 12 w brzmieniu:

§ 9. 1. Obniżoną do wysokości 0% stawkę podatku stosuje się również do:

12) usług na rzecz sądów powszechnych, administracyjnych, wojskowych lub prokuratury przez osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, którym sądy te lub prokurator, na podstawie właściwych przepisów, zleciły wykonanie określonych czynności związanych z postępowaniem sądowym lub przygotowawczym.

Uzasadnienie: w przedstawionej nowelizacji Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym zaproponowano, aby wynagrodzenia biegłych sądowych, którzy prowadzą działalność gospodarczą powiększyć o VAT w wysokości 22%, natomiast biegłych nie prowadzących takiej działalności, z obowiązku uwzględniania VAT w wynagrodzeniu wyłączyć. Rodzi to taki skutek, że merytorycznie przygotowana tak samo opinia, obciążać będzie strony postępowania raz kwotą niższą a raz wyższą (o VAT), w zależności od tego, kto taką opinię sporządzi. Będzie to skutkowało nierównym traktowaniem stron w różnych postępowaniach, gdzie będą wydawane postanowienia o przyznaniu kosztów w wysokości uzależnionej od tego, czy biegły jest przedsiębiorcą, czy też nie. Sytuacja taka na pewno będzie źródłem konfliktu i przedmiotem skarg z żądaniem powołania biegłego, który wystawi rachunek bez zwiększania go o podatek VAT. W skrajnym przypadku może doprowadzić to do wyłączenia bardzo znaczącej grupy biegłych z możliwości świadczenia jakichkolwiek usług oczekiwanych przez sąd – z przyczyn leżących jedynie po stronie sposobu (w tym wypadku – wysokości) opodatkowania czynności. Aby zapobiec takim ewentualnym następstwom, zaproponowane rozwiązanie zdaje się być właściwszym.

Należy przy tym wskazać, że podane w uzasadnieniu do nowelizacji Rozporządzenia, skutki finansowe wprowadzenia zaproponowanej pierwotnie stawki 22% VAT oszacowano w wysokości 32 298 522 zł. Nie wskazano jednakże przy tym, że istotną część tej kwoty opłacać będzie sam Skarb Państwa, który przecież jest płatnikiem wynagrodzeń biegłych w sprawach, w których strony wnoszą o zwolnienie z kosztów sądowych lub w tych postępowaniach, w których wprost Skarb Państwa jest takim płatnikiem (np. w sprawach karnych). Powyższa kwota zdaje się więc być przeszacowana.

Przyjęcie rozwiązania wskazującego na stawkę podatku VAT do wynagrodzeń biegłych naliczaną w wysokości 0%, nie spowoduje skutków finansowych zarówno po stronie przychodów jak i wydatków Skarbu Państwa, a więc pozostanie neutralne dla budżetu państwa.

Ponadto z uwagi na szczególny charakter zlecanych usług oraz ściśle wskazany i zamknięty krąg podmiotów zlecających wykonanie takich czynności, nie istnieją żadne zagrożenia w zakresie poboru podatku VAT.

Nadmienić należy również, że w myśl art. 13 Dyrektywy 2006/112/WE Rady Europejskiej z dnia 28 listopada 2006r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej, krajowe, regionalne i lokalne organy władzy oraz inne podmioty prawa publicznego nie są uważane za podatników w związku z działalnością, którą podejmują lub transakcjami, których dokonują jako organy władzy publicznej, nawet jeśli pobierają należności, opłaty, składki lub płatności w związku z takimi działaniami lub transakcjami. Państwa członkowskie mogą uznać działalność podmiotów prawa publicznego, za działalność, którą podmioty te podejmują jako organy władzy publicznej.

Uwzględnienie zaproponowanego rozwiązania w niniejszej sprawie, nie doprowadzi do pogorszenia warunków konkurencji.

Podsumowując złożoną propozycję, przedłożone rozwiązanie doprowadzi do wprowadzenia przepisu zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, upraszczając przy tym rozliczenia biegłych sądowych wynikające z obciążeń podatkowych i zapewniając równość stron w zakresie ponoszonych przez nich kosztów.

Kolejną kwestią podatkową, która powinna zostać uregulowana, jest pobieranie podatku dochodowego od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych, (Dz.U. Nr 14, poz. 176 z 2000r. z późn zmianami), przychodami z działalności wykonywanej osobiście są przychody osób, którym organ władzy lub administracji państwowej albo samorządowej, sąd lub prokurator, na podstawie właściwych przepisów, zlecił wykonanie określonych czynności, a zwłaszcza przychody biegłych w postępowaniu sądowym, dochodzeniowym i administracyjnym (art. 13 pkt 6).

W zaistniałej sytuacji, osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą, świadcząca usługi wskazane powyżej, wystawia fakturę VAT i z tego tytułu, jako płatnik podatku VAT samodzielnie dokonuje stosownych rozliczeń. Jednocześnie - wyłącznie w przypadku świadczenia usług o których mowa w art. 13 pt 6 - nie może dokonywać samodzielnie odpowiednich rozliczeń wynikających z podatku dochodowego. Powstaje więc taka oto sytuacja, że sąd lub inny organ wypłacając wynagrodzenie biegłemu, pomniejsza je o podatek VAT, oblicza wysokość zaliczki na podatek dochodowy i o nią wynagrodzenie znów pomniejsza, na końcu do tak powstałej kwoty dodaje obliczony wcześniej podatek VAT i w ten sposób utworzoną kwotę, wypłaca biegłemu. W konsekwencji zaliczkę na podatek dochodowy opłaca zlecający sąd, a nie przedsiębiorca, wykonujący na jego rzecz usługę. Przelewane na rachunek biegłego sądowego wynagrodzenie, jest zawsze inne (mniejsze), niż wynikające z wystawionej faktury.

Skutkiem aktualnie obowiązujących przepisów, biegły sądowy prowadzący działalność gospodarczą otrzymuje wynagrodzenie już pomniejszone o pobraną zaliczkę na podatek dochodowy, a w ramach prowadzonej działalności, w związku z wystawioną fakturą, ponownie oblicza podatek od otrzymanych przychodów. Dwukrotnie więc opłaca zaliczkę na podatek dochodowy, stosowną korektę dokonując dopiero po zakończeniu roku.

Opisana sytuacja wynika z kształtu obowiązujących przepisów prawa, potwierdzonych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego oraz uchwałą Naczelnego Sądu Administracyjnego, a nowelizowane Rozporządzenie w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, nic w tym zakresie nie zmienia. Jednakże w przypadku podatku dochodowego, jak się zdaje, brak jest możliwości wprowadzenia odpowiedniej regulacji na poziomie Rozporządzenia i niezbędna jest w tym zakresie nowelizacja ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Przedstawiając powyższe propozycje zmian oraz zasady rozliczeń podatkowych, pragniemy wskazać na konieczność przeprowadzenia dalszych nowelizacji w obszarze unormowań prawnych, związanych ze sprawowaniem funkcji biegłego sądowego przez osoby prowadzące działalność gospodarczą. Wynagrodzenia biegłych w postępowaniu sądowym i problematyka podatkowa z tym związana, stanowi jedynie część zagadnień, wymagających nowego uregulowania. Przepisy Dekretu o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym z 1950r czy też Rozporządzenia w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym z 1975r. powstawały w warunkach daleko odbiegających od współczesnych standardów prawnych i realiów gospodarczych. Przy tym przepisy te, są nadal źródłem prawa i podstawą orzekania w sprawach istotnych dla biegłych sądowych.

z wyrazami szacunku

Tomasz Kotrański

prezes PTRM

zarzad@ptrm.pl